

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Географічний факультет
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
Калинич І.В.
«31» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 «Природничі науки»
Спеціальність	106 «Географія»
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Глобальні екологічні проблеми» для здобувачів вищої освіти галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 106 «Географія» освітньої програми **Географія**

Розробники: Бобок І.С., ст. викл. кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

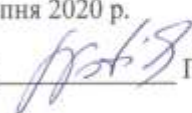
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 1 від « 28 » серпня 2020 р.

Завідувач кафедри Поп С.С.

Схвалено методичною комісією географічного факультету

протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Голова методичної комісії Потіш Л.А.

© Бобок І.С., 2020 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2020 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	3-й	4-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	5-й	7-й
	Лекції:	
	26	8
	Практичні (семінарські):	
	18	4
Вид підсумкового контролю: усний	Лабораторні:	
	<i>не передбачені</i>	
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Глобальні екологічні проблеми» ознайомлення студентів з глобальними екологічними проблемами сьогодення: демографічною кризою, змінами клімату, збідненням біорізноманіття, забрудненням Світового океану, атмосфери та ґрунту, опустелюванням суші, деградацією орних земель, кризою запасів питної води на планеті тощо, які впливають на стан навколишнього середовища України; участь держави у глобальному екологічному русі.

Завдання курсу: сформувати глибокі знання щодо розвитку глобальної екологічної кризи біосфери та геосфери в цілому внаслідок перебігу природних процесів та антропогенного впливу на навколишнє природне середовище, основних напрямків наукового та практичного вирішення екологічних проблем.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ФК 7. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

ФК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Глобальні екологічні проблеми» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 1.3. Філософія

ОК 2.2. Загальне землезнавство

ОК 2.4. Геологія загальна та історична

ОК 2.5. Метеорологія та кліматологія

ОК 2.6. Загальна гідрологія

ОК 2.7 Основи картографії

ОК 2.14 Основи екології

ОК 2.16. Фізична географія материків та океанів

ОК 2.18 Фізична географія та природно-ресурсний потенціал України

ОК 2.27 Географія населення з основами демографії

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Географія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	ПРН 1.
Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.	ПРН 5.
Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.	ПРН 6.
Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.	ПРН 7.
Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.	ПРН 9.
Аналізувати зміни компонентів навколишнього середовища, спричиненні різними видами господарської діяльності, набути навички пошуку шляхів зменшення негативного впливу на довкілля. Знати головні екологічні проблеми планети.	ПРН 13.
Знання проблем та особливостей сучасних демографічних процесів на планетарному, національному та локальному рівнях, розуміння причинно-наслідкових зразків цих процесів, розуміння сучасних тенденцій розвитку суспільства в умовах глобалізації і регіоналізації.	ПРН 14.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Глобальні екологічні проблеми»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії філософії та географічних дисциплін – загального землезнавства, екології, метеорології та кліматології, геології, геоморфології, гідрології, географії населення.	ПРН 1.
Вміти користуватися фаховою літературою і статистичними даними для обробки та аналізу географічної інформації. Вміння працювати з різними джерелами географічної інформації, збирати дані.	ПРН 5.
Вміти користуватися та широко використовувати на практиці геоінформаційні технології, картографічний матеріал. Складати тематичні карти.	ПРН 6.
Знати та пояснювати склад і будову географічної оболонки Землі, її складових. Характеризувати процеси, що відбуваються в ній. Розуміти історію виникнення складових ГО.	ПРН 7.
Аналізувати склад і будову природних і соціальних сфер відповідно до обраної спеціалізації «Географія», у часі й просторі. Визначати екологічну ємність та екологічний слід, водний слід; розраховувати забруднення водних, атмосферних та ґрунтових ресурсів; розраховувати втрати біоресурсів	ПРН 9.
Знати і пояснювати: причини виникнення демографічної кризи на планеті; основні причини глобальних змін клімату та їх динаміку; основні фактори забруднення навколишнього природного середовища; етапи біологічної еволюції та біорізноманіття, їх характеристики; темпи, наслідки та прогнози шостого вимирання біоти; основні екологічні заходи із збереження різноманіття живих та неживих природних компонентів; причини та наслідки енергетичної кризи цивілізації; джерела альтернативної енергетики; концепцію сталого розвитку та її екологічні засади. Виокремлювати «критичні точки» у змінах стану довкілля; розставляти пріоритети при аналізі екологічного стану, ранжувати екологічні проблеми за ступенем їх небезпеки	ПРН 13.

та впливу на людину; розробляти природоохоронні заходи для збереження біорізноманіття. Вміти оцінювати наслідки знеліснення, опустелювання та інших деградаційних явищ, наслідки антропогенного забруднення біосфери	
Знати глобальні проблеми людської цивілізації та навколишнього середовища; аналізувати глобальні, регіональні та локальні екологічні проблеми. Знати і пояснювати глобалістику екологічних криз і катастроф, їх регіональні прояви.	ПРН 14.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методами навчання є: словесні (лекція, пояснення, бесіда, розповідь), практичні (тестування, практичні роботи, семінарське заняття), наочні методи (ілюстрації, демонстрації).

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути: заліки; стандартизовані тести; презентації; командні проекти; виступи на наукових заходах.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, письмове чи комп'ютерне тематичне тестування, виступи на семінарських заняттях.

Форма модульного контролю: комп'ютерне тестування, письмова робота

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		30	100
10	10	10	10	10	10	10			

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T8	T9	T10	T11	T12	T13	Додаткові бали за активність та ініціативність	30	100
10	10	10	10	10	10	10		

T8, T9 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	35	4	28
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні / Письмове тестування при тематичному оцінюванні	2	20	2	20
Презентація	1	10	1	10
Виступ з доповіддю	1	5	2	7
Модульна контрольна робота	1	30	1	30
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з 30 тестових завдань. Кожне завдання оцінюється в 1 бал, відповідно, - студент отримує сумарну кількість балів за вірні відповіді.

До написання модульної контрольної роботи немає обмежень щодо допуску. Перескладання модульної контрольної роботи здійснюється одноразово, але не пізніше дати написання наступної модульної контрольної роботи.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий контроль для студентів, які набрали більше 60 балів – це остаточна оцінка, яка складається з усіх балів, отриманих під час поточного й модульного видів контролю. Для студентів, які набрали менше 60 балів за цими видами контролю передбачається додаткове, – усне – опитування за переліком завдань.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
83-89	B	
75-82	C	
68-74	D	
60-67	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Глобалістика як наука.

Поняття про екологічні проблеми планетарного масштабу.

Тема 1. Глобалістика як наука. Визначення термінів. Критерії виділення глобальних проблем. Передумови виникнення глобальних проблем.

Тема 2. Глобалізація. Аспекти глобалізації: політичний, економічний, культурний, екологічний. Глобалізація як основна тенденція розвитку сучасної світової системи. Глобальна безпека. Антиглобалізація.

Тема 3. Історія розвитку глобалістики. Історичний нарис проблем минулого. Глобальний еволюціонізм. Проблеми які людство вирішило та які не були вирішені. Умови формування глобалістики. Основні концепції глобалістики.

Тема 4. Римський клуб: історія створення, мета, завдання, досягнення. Доповідь «Some op!», присвячена 50-річчю діяльності клубу.

Тема 5. Земля як система. Системний підхід. Основні поняття, взаємозв'язки в системі. Природні та соціальні системи.

Тема 6. Глобальні проблеми людства. Основні глобальні проблеми сучасності. Демографічна проблема. Продовольча проблема.

Тема 7. Ресурсні проблеми. Енергетична криза людства та шляхи її вирішення. Використання альтернативних джерел енергії. Глобальні екологічні проблеми.

Змістовий модуль 2. Сучасні екологічні проблеми у світі та в Україні

Тема 8. Суспільство і природа. Причини екологічної кризи. Екологічна криза. Екологічна безпека.

Тема 9. Глобальні та регіональні екологічні проблеми. Географія екологічно нестійких регіонів світу.

Тема 10. Проблема збереження озонового шару. Проблема глобального потепління. Проблема прісної води. Проблема опустелювання. Проблеми раціонального освоєння Світового океану й космічного простору.

Тема 11. Проблема воєн і тероризму як рушійної сили екологічних катастроф. НТП, нанотехнології, біо- та генна інженерія – виклик стабільності екосистем.

Тема 12. Головні екологічні проблеми України. Екологічна свідомість населення та проєкологічна поведінка – гарант збереження екологічно «чистого» стану навколишнього середовища

Тема 13. Шляхи розв’язання глобальних екологічних проблем. Сучасні концепції вирішення глобальних проблем: технологічного оптимізму, екологічного песимізму, екологічної та ін. Міжнародні організації та їх роль у вирішенні глобальних проблем. Роль держав та України у вирішенні глобальних викликів і загроз.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 90					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
4-й семестр						
Змістовий модуль 1. Глобалістика як наука.						
Поняття про екологічні проблеми планетарного масштабу.						
Тема 1. Глобалістика як наука.	5	2	3	-	-	2
Тема 2. Глобалізація. Аспекти глобалізації.	7	2		-	-	4
Тема 3. Історія розвитку глобалістики. Основні концепції глобалістики.	7	2		-	-	4
Тема 4. Римський клуб.	5	2	3	-	-	2
Тема 5. Земля як система.	5	2		-	-	2
Тема 6. Глобальні проблеми людства.	7	2		-	-	4
Тема 7. Ресурсні та інші проблеми людства.	9	2	2	-	-	4
Модульна контрольна робота	2		1	-	-	-
Разом за модуль	47	14	9	-	-	24
Змістовий модуль 2. Сучасні екологічні проблеми у світі та в Україні						
Тема 8. Суспільство і природа.	6	2	2			2
Тема 9. Глобальні та регіональні екологічні проблеми.	5	2	3			2
Тема 10. Природні проблеми людства.	8	2				4
Тема 11. Проблема воєн і тероризму як рушійної сили екологічних катастроф.	8	2	2			4
Тема 12. Головні екологічні проблеми України.	7	2	1			4
Тема 13. Шляхи розв’язання глобальних екологічних проблем.	7	2				4
Модульна контрольна робота	2		1	-	-	-
Разом за модуль	43	12	9	-	-	22
Разом за семестр	90	26	18	-	-	46

заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 90					
	Форма навчання: <i>заочна</i>					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Глобалістика як наука.	6	-	1	-	-	6
Тема 2. Глобалізація. Аспекти глобалізації.	7	1		-	-	6
Тема 3. Історія розвитку глобалістики. Основні концепції глобалістики.	8	1		-	-	6
Тема 4. Римський клуб.	8	1		-	-	6
Тема 5. Земля як система. Глобальні проблеми людства.	7	1	1	-	-	6
	8			-	-	6
Тема 7. Ресурсні та інші проблеми людства. Суспільство і природа.	7	1	1	-	-	5
	7			-	-	6
Тема 9. Глобальні та регіональні екологічні проблеми. Природні проблеми людства.	8	1	1	-	-	6
	8			-	-	6
Тема 11. Проблема воєн і тероризму як рушійної сили екологічних катастроф. Головні екологічні проблеми України.	7	1	1	-	-	6
	8			-	-	6
Тема 13. Шляхи розв'язання глобальних екологічних проблем.	7	1	1	-	-	5
Разом за семестр	90	8	4	-	-	78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історія взаємодії людини і природи, планетарні масштаби негативних наслідків	2	2
2	Екологічний стан геосфери Землі	2	
3	Екологічний стан природного навколишнього середовища в регіонах світу	2	2
4	Екологічні проблеми Світового океану	2	2
5	Екологічні проблеми, зумовлені стрімким розвитком новітніх технологій.	2	
6	Деградація та знищення природних екосистем планети.	2	
7	Екологічна проблема утилізації відходів.	2	
8	Екологічні проблеми України та Закарпаття.	2	
9	Шляхи та перспективи покращення екологічного стану	2	2

	географічної оболонки.		
	Разом	18	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Причини глобальних екологічних проблем	10	6
2	Принципи глобальної екології	12	6
3	Розвиток Землі та історія біосфери	12	8
4	ГЕП, породжені ендеогединамікою, екзогединамікою Землі та історія заселення Землі як планети.	12	8
5	Методи дослідження та заходи вирішення проблем глобальних змін клімату.	12	6
6	Методи дослідження та заходи вирішення глобальних енергетичних проблем.	12	6
7	Методи дослідження та заходи вирішення глобальних продовольчих проблем.	12	6
8	Методи дослідження та заходи вирішення проблем дефіциту прісних вод.	12	6
9	Методи дослідження та заходи вирішення глобальних проблем деградації земель, опустелювання та заболочення.	12	6
10	Методи дослідження та заходи вирішення глобальних проблем знищення лісів планети.	12	6
11	Виробництво хутра – екологічна катастрофа.	12	6
12	Шляхи дослідження та збереження біо- і ландшафтного різноманіття планети.	12	8
	Разом	46	78

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Методичне забезпечення вивчення дисципліни включає підручники, посібники, методичні матеріали, основна та додаткова література, карти, атласи, фахові наукові видання чи окремі статті. Відеоматеріали, науково-популярні фільми.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Джигирей В.С. та ін. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища. Навчальний посібник. - Львів: Афіша, 2004. – 272 с.
2. Жирицкий А. К., Меркушин В. И. Новиков Р. А., Глобальные экологические проблемы. - М.: Мысль, 1988. - 302 с.
3. Кефлит Г. Тревога в 2000 году: бомба замедленного действия на нашей планете. - М.: Мысль, 1990. - 179 с.
4. Теорія систем в екології : підручник Масікевич Юрій Григорович, Шестопапов Олексій Валерійович, Негадайло Анатолій Анатолійович та ін. Суми : СумДУ, 2015. – 330 с
5. Яншин А. Л. Уроки экологических просчетов / А.Л. Яшин, А.П. Мелуа. – М.: Мысль, 1991.– 430с.

Допоміжна література

1. Екологічна енциклопедія : у 3 т. – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2006. – Т. 1: А–Е. – 430 с.
2. Калимуллин А.М. Историческое исследование региональных экологических проблем. Монография. – М.: Прометей, 2006. – 368 с.
3. Медоуз Д.Х., Медоуз Д.Л., Рандерс И. Пределы роста: 30 лет спустя. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний. – 2013. – 358 с.
4. Морозова В.Н. Мировая экологическая политика и международное экологическое сотрудничество [учебно-методическое пособие для вузов] / Морозова В.Н.- Воронеж: Издательско-полиграфический центр Воронежского государственного университета, 2007.
5. Паулі Г. Синя економіка: 10 років, 100 інновацій, 100 мільйонів робочих місць. Фонд: Богдана Гаврилишина, 2012. - 353 с.
6. Протидія глобальній зміні клімату в контексті Кіотських домовленостей: український вимір / С. Л. Орленко, Я. А. Жаліло, І.В. Трофимова [та ін.]. – К.: НІСД, 2010. – 48 с.
7. Сахаровские чтения 2012 года: экологические проблемы XXI века: материалы 12-й междунар. науч.конф., 17–18 мая 2012 г., г. Минск, Республика Беларусь / под ред. С. П. Кундаса, С. С. Позняка. – Минск: МГЭУ им. А.Д.Сахарова, 2012. – 486 с.
8. Управление экологической безопасностью и рациональным использованием природных ресурсов: Учебное пособие./ Масленникова И.С., Горбунова В.В. – СПб.: СПбГИЭУ, 2007. – 497с.

Інформаційні ресурси

1. Екологічні проблеми сучасності. - Режим доступу: <http://library.kr.ua/bookexhibit/ekol.html>
2. На межі катастрофи. П'ять найбільших екологічних проблем України. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/10/22/7229683/>
3. Center for Earthquake Research and Information, The University of Memphis. 100% Chance of an Earthquake Today. - Режим доступу: <http://www.ceri.memphis.edu/public/eqtoday.shtml>.
4. Environmental statistics and accounts in Europe // Eurostat Statistical books.- 2010 edition.- Publications Office of the European Union, 2010 [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-32-10-283.
5. EU action against climate change. EU Leading global action to 2020 and beyond.- European Commission [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/70/en.pdf>